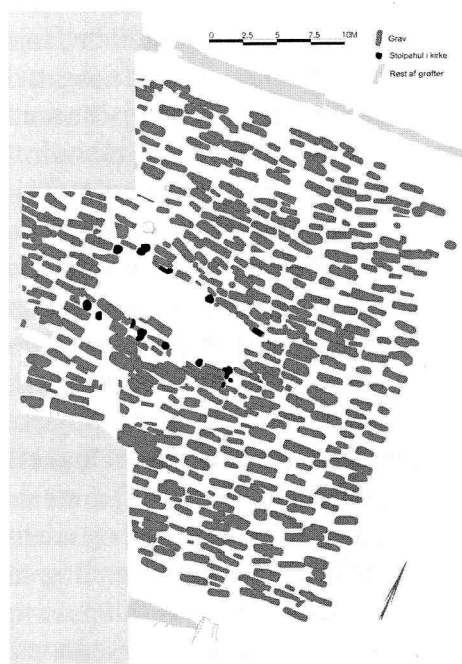

Kirken på Skt. Nikolaj Bjerg

Arealerne nedenfor Skt. Nikolaj Bjerg i Sebbersund var i 1990'erne genstand for omfattende udgravninger. Museet dokumenterede her en handels- og håndværksplads, som sæsonvis var i brug fra 700 til 1100, men hvis tyngdepunkt ligger i 1000-tallet. Dertil kommer spor efter en trækirke og en tilhørende kirkegård fra tidlig kristen tid. Nye analyser tyder på, at denne kirke blev opført i tiden omkring år 1000.

Det samlede antal grave skønnes at være omkring 700, hvoraf 468 er udgravet. Blandt disse er én bemærkelsesværdig. Den er bygget af kløvede granitsten. Vestenden er en kridtblok, hvori der er hugget en niche til den gravlagtes hoved. Analyser på Aalborg Portland har vist, at der er anvendt mørtel i forbindelse med graven. I graven lå et velbevaret skelet, som ved undersøgelser udført af cand.mag. Lene Mollerup, Syddansk Universitet, er bestemt til at stamme fra en godt 60-årig kvinde. Hun var ca. 154 cm høj og spinkel af bygning. Det kunne ligeledes konstateres, at kvinden ikke havde udført hårdt, fysisk arbejde. Hertil kommer, at ledforandringer i hænder og fødder viser, at hun gentagne gange har foretaget en bestemt bevægelse.

Det omfattende fundmateriale fra Sebbersund er under fortsat bearbejdning, eksempelvis foretages der i øjeblikket analyse af materialet fra kirkegården. Det gælder bl.a. skeletterne, som analyseres på Antropologisk Laboratorium, Københavns Universitet. Køns- og aldersfordeling på kirkegården er nogle af de spørgsmål Aalborg Historiske Museum forventer at få besvaret.

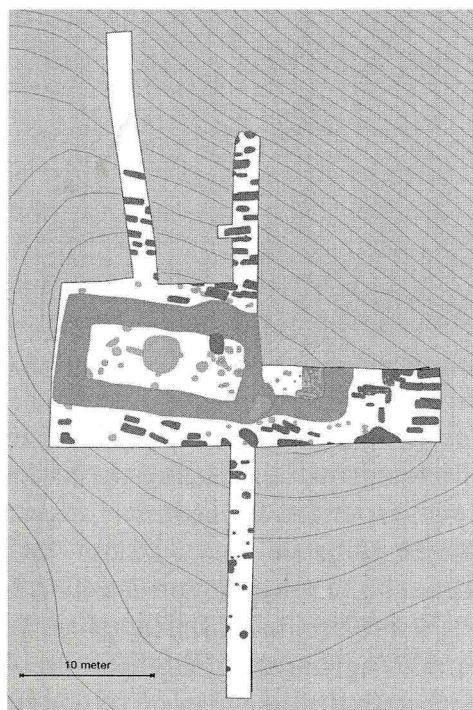

Plan over trækirke og grave ved foden af Skt. Nikolaj Bjerg.

Stenkirken

I Pontoppidans Danske Atlas fra 1769 omtales en stenkirke på toppen af Skt. Nikolaj Bjerg, og der har i mange år fra museets side været et ønske om at få dokumenteret stenkirkens nøjagtige beliggenhed samt indhentet basale informationer om dens konstruktion. Dette blev muligt i 2002, bl.a. takket være en bevilling fra Det Obelske Familiefond i Aalborg.

Kirketomten blev hurtigt lokaliseret beliggende yderst mod nord på Skt. Nikolaj Bjerg. Smukt eksponert

Plan over stenkirken og kirkegården på Skt. Nikolaj Bjerg.

mod fjorden og synlig vidt omkring, men der var ikke meget bevaret af kirken. Selv kampestenen i fundamentet var fjernede. Materiale fra kirken skal i 1880 være brugt i dæmningen ved Sebbesund, hvilket bekræftes af et møntfund under udgravningen.

Kirken er omkring 20 meter lang med skib og kor. Områder uden grave nord og syd for skibets vestende tyder på, at der både var en mands- og en kvindedør i kirken. Forud for kirkens opførelse er området planeret med et op til en halv meter tykt sandlag. Gulvet var funderet med et lag af marksten og flintknolde, hvorover der var hældt mørtel. Flere steder ved kirken blev der fundet tildannede kridtfliser, som formodentlig stammer fra gulvet. I skibets vestende var store flintblokke sat i en cirkel, hvilket er tolket som resterne af fundamentet til døbefonden. Et par trapezformede kridtblokke fundet i nærheden kan have indgået i den synlige del af murens fundament.

Der var adskillige stolpespor inde i kirken. Nogle af dem stammer muligvis fra stilladser. I østenden af koret var et stykke af gulvets fundering intakt. I området blev der fundet stumper af gule teglsten, som kan stamme fra et alter, der har stået på stedet.

Ved udgravningen blev der fundet store mængder af granitfliser og en-

kelte stumper af granitkvadre, hvilket viser, at tildannelsen af murværkets kvadre er sket på stedet. Kirkens mur var en kassemur, hvis indvendige side må have været pudset og kalket eftersom flere fundne mørtelstykker har en plan, kalket flade. Ved skibets sydøstlige hjørne var bevaret en stor del af selve murkernen bestående af kampesten og flintknolde, der er bundet sammen af en mørtel af særdeles god kvalitet.

Syd for kirken var der et område med klare tegn på smedeaktivitet, bl.a. trækul, jernslagge og et stykke af en essesten. Der blev da også ved kirken fundet et betydeligt antal jernsøm. Mange af dem er relativt lange, og de må betragtes som bygningssøm og ikke kistesøm. Måske har de bl.a. været brugt i et træloft.

Som nævnt er der næsten ingen bygningsdele bevaret på selve kirke-tomten. Imidlertid kan fire vindues-overligger indmuret i den nuværende sognekirke i Sebber stamme fra stenkirken på Skt. Nikolaj Bjerg. Sandsynligvis er et par af kvadrene også bevarede. Det fortælles, at sten fra kirken i 1930'erne blev hugget til skærver på havnen i Nibe, for at blive anvendt som fyld i vejene. En forbi-passerende syntes imidlertid, at det var en skam, hvorfor han købte to af dem. Køberens familie opbevarer stadig kvadrene.

Kirkegården

Omkring kirken på Skt. Nikolaj Bjerg ligger der en række grave. Det gælder dog ikke mod vest, fordi skibet ligger helt ud til skrænten af Bjerget. Kun en lille del af gravene blev afdækket ved årets udgravning, men det skønnes, at der i alt er omkring et hundrede, hvoraf kun nogle ganske få blev udgravet. Det skyldes primært, at området er fredet, hvorfor gravene ikke er truet af ødelæggelse.

Der er grave såvel med som uden kister. Blandt kisterne er der forskellige typer, eksempelvis med og uden søm. I et enkelt tilfælde virker det, som om graven var for lille, og at den døde er blevet presset ned i graven.

Skeletterne er relativt velbevarede. Det gælder især i gravene nærmest kirken, hvor ikke mindst kalkrester fra mørtel giver gode bevaringsforhold. Såvel skeletter som gravenes størrelse viser ikke overraskende, at en meget stor del af de gravlagte er børn. Skelettet af et ungt menneske, der var gravlagt nord for kirken, viste flere tegn på fejler-næring og måske sygdom under opvæksten. Der var nogle få grave inde i kirken. Det drejer sig bl.a. om 5-6 spædbørn i skib og kor. Flere forhold tyder på, at de er gravlagt under kirkens opførelse. I skibet var der også gravlagt en voksen person.

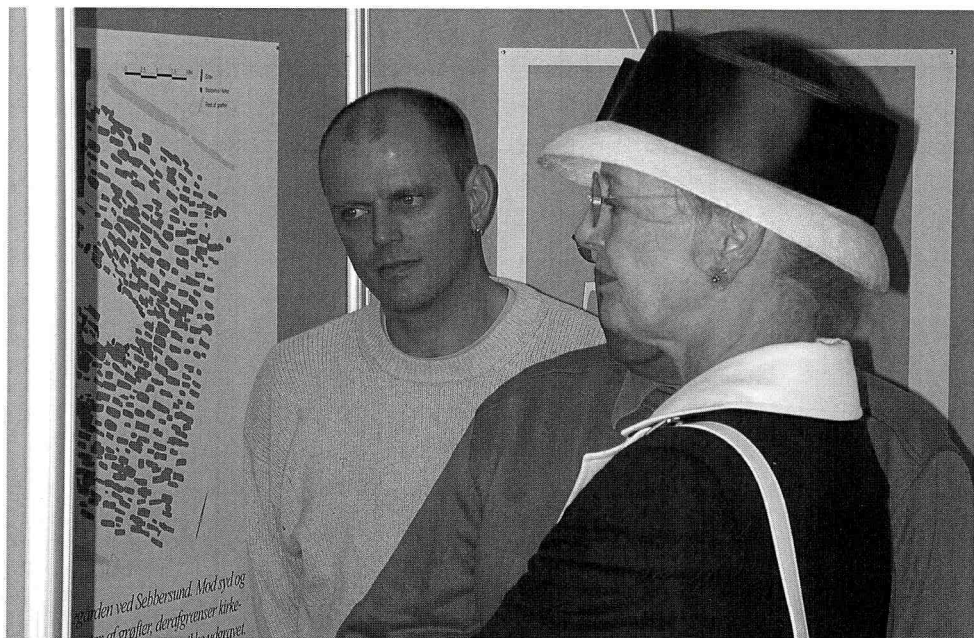

Museumsinspektør Jens N. Nielsen beretter om udgravningen på Skt. Nikolaj Bjerg for Hendes Majestæt Dronning Margrethe.

Et væsentligt formål med udgravningen var at få dateret stenkirken. Det formodes, at den har afløst trækirken, som tidligere er udgravet af Aalborg Historiske Museum. Kirken i Sebber Kloster, som sandsynligvis er opført i 1200-tallet, har muligvis afløst stenkirken på Skt. Nikolaj Bjerg, hvilket betyder, at

stenkirken må have haft en relativ kort brugstid. Et ræsonnement, der er i god overensstemmelse med de relativt få grave omkring stenkirken.

Men da det er kristne grave, fik de døde kun sjældent genstande med i graven, som kan bruges til datering. Vi er derfor i høj grad afhængig af naturvidenskabelige dateringer.

Hendes Majestæt Dronning Margrethe betragter udgravningsplanerne over kirkerne i Sebbersund.

Knoglerne kan bruges til kulstof 14-datering. De gravlagte i Sebbersund kan forventes at have spist relativt meget marin føde, hvilket medfører en markant usikkerhed i forbindelse med kulstof 14-dateringer. Heldigvis er der flere steder fundet trækul, som kan anvendes til datering. Det gælder for eksempel det omtalte smedeområde, og i en af gravene, hvor der lå trækul på knoglerne. De naturvidenskabelige dateringer foretages i øjeblikket på AMS-laboratoriet, Århus Universitet. Et foreløbigt bud på stenkirkens datering kan være 1100-tallet.

Både trækirken og stenkirken ved Sebbersund er usædvanligt velbevarede. Det skyldes, at sporene efter dem ikke er helt eller delvist ødelagte af senere opførte kirker. Det samme er tilfældet for gravene. Kirkerne ved Sebbersund udgør bl.a. på denne baggrund et særdeles vigtigt materiale i udforskningen af den tidlige kristendom og det tidlige kirkebyggeri i Danmark. Aalborg Historiske Museum ser frem til, at få mulighed for at analysere og bearbejde centrale dele af fundet de kommende år.